

ULOGA ZDRAVSTVENIH RADNIKA U SLUČAJEVIMA ONLINE SEKSUALNOG NASILJA NAD DJECOM: Informativni materijal za zdravstvene radnike

www.coe.int/children

Izgradnja Evrope
za djecu i sa djecom

 **Safe
Online**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Autorka: Bojana Miletic

Mišljenja izražena u ovom radu odgovornost su autora i ne moraju nužno odražavati zvaničnu politiku Savjeta Evrope ili Safe Online.

Savjet Evrope sa zahvalnošću priznaje finansijsku podršku koju je za ovaj projekat obezbijedio Safe Online.

Safe Online je jedini globalni investicioni okvir posvećen zaštiti djece u digitalnom svijetu. Kroz ulaganje u inovacije i povezivanje ključnih aktera, Safe Online pomaže u oblikovanju digitalnog svijeta koji je siguran i osnažujući za svu djecu i mlade svuda u svijetu.

Saznajte više na <https://safeonline.global/>.

Prepress: Radna Soba

Fotografija: © Shutterstock

© Savjeta Evrope, maj 2025.

Ova publikacija je namijenjena zdravstvenim radnicima – ljekarima, medicinskim sestrama i tehničarima – kako bi bolje razumjeli svoju ulogu u sprječavanju seksualnog nasilja nad djecom, uključujući i ono koje se dešava online. Cilj je da im pomogne da na vrijeme prepoznaju znakove opasnosti, da slučajeve prijave nadležnim institucijama i stručnjacima koji se bave zaštitom djece i na taj način doprinesu zaštiti prava djeteta i pruže mu potrebnu podršku. Posebnu pažnju treba posvetiti edukaciji zdravstvenih radnika o psihološkim i fizičkim indikacijama koje mogu ukazivati na seksualno nasilje, kao i o adekvatnom pristupu djeci koja su preživjela takva iskustva. Kroz multidisciplinarnu saradnju sa socijalnim radnicima, psiholozima i nadležnim institucijama, zdravstveni radnici mogu igrati ključnu ulogu u ranom otkrivanju i sprječavanju daljih posljedica nasilja, osiguravajući djeci pravovremenu zaštitu i podršku.

ŠTA PODRAZUMIJEVAJU SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE, SEKSUALNA EKSPLOATACIJA I ONLINE SEKSUALNA EKSPLOATACIJA DJECE?

Seksualno zlostavljanje djece – Svaki vid seksualnog kontakta sa djetetom koje nije dostiglo zakonom utvrđen uzrast za davanje saglasnosti, odnosno pristanka na seksualni odnos, ili u situacijama gdje počinitelj koristi prisilu, prijetnje, zloupotrebu povjerenja, moći ili autoriteta. Ovo uključuje i nasilje unutar porodice. Takođe, odnosi se na bilo koju seksualnu aktivnost u kojoj dijete nije u mogućnosti da pruži saglasnost, jer za to nije emocionalno ni razvojno spremno.

Seksualna eksploatacija djece – Odnosi se na situacije u kojima se dijete koristi u svrhu seksualnog zadovoljenja odraslih, često uz materijalnu, društvenu ili drugu korist za počinioca ili treću stranu. Ovo može uključivati prisiljavanje djeteta na seksualne aktivnosti, proizvodnju i distribuciju seksualno eksplicitnog sadržaja, dječiju prostituciju i trgovinu djecom u svrhu seksualne eksploatacije. Seksualna eksploatacija može imati dugotrajne posljedice na fizičko i mentalno zdravlje djeteta, narušavajući njegov osjećaj sigurnosti i dostojanstva, te zahtijeva hitnu reakciju i adekvatnu zaštitu od strane nadležnih institucija.

Online seksualno zlostavljanje i eksploatacija – Obuhvata različite oblike seksualnog nasilja u digitalnom prostoru, uključujući eksploataciju, uznemiravanje, materijale koji uključuju seksualno zlostavljanje djece i grumovanje – proces online zavođenja djece. Može podrazumijevati kreiranje, dijeljenje i distribuciju fotografija, video i audio sadržaja koji prikazuju ili podstiču seksualno nasilje nad djecom putem interneta.

Kako se ponašaju online predatori?

- ▶ Nastoje da uspostave seksualno eksplicitnu komunikaciju ili dopisivanje sa djetetom.
- ▶ Traže od djeteta da im pošalje svoje intimne fotografije ili da ih objavi na internetu.
- ▶ Ubjeđuju dijete da učestvuje u seksualnim radnjama koje mogu pratiti putem kamere ili insistiraju na susretu uživo.
- ▶ Koriste prijetnje i ucjene, poput objavljivanja privatnih snimaka ili fotografija, kako bi primorali dijete na dalju saradnju i nastavak seksualnog zlostavljanja.
- ▶ Lažno se predstavljaju – Koriste lažne profile, često se pretvarajući da su vršnjaci djeteta, kako bi stekli njegovo/njeno povjerenje i postepeno ga/je uvukli u neprimjerene razgovore.
- ▶ Izoluju dijete od porodice i prijatelja – pokušavaju da naruše djetetovu vezu sa bliskim osobama, uvjeravajući ga da ih niko drugi neće razumjeti ili podržati, kako bi lakše ostvarili kontrolu.
- ▶ Manipulišu emocijama djeteta – Koriste taktike poput laskanja, pružanja lažne podrške i pažnje, prikazujući se kao osobe koje razumiju djetetove probleme, kako bi ga/je postepeno uvukli u eksploativne situacije.

Zdravstveni radnici igraju ključnu ulogu u zaštiti djece od seksualnog nasilja, jer mogu prvi prepoznati znakove zlostavljanja i inicirati neophodne zaštitne mjere.

PROMJENE U PONAŠANJU DJETETA NA KOJE JE POTREBNO OBRATITI PAŽNJU

FIZIČKE PROMJENE:

Neobjašnjive povrede na tijelu
modrice, opekotine ili posjekotine koje dijete ne može objasniti.

Promjene u izgledu
iznenadne promjene u higijeni, odjeći ili fizičkom izgledu.

Konzumacija alkohola ili droga
ako dijete pokazuje znakove konzumiranja alkohola, droga ili drugih opojnih supstanci.

Problemi sa zdravljem
česte urinarne infekcije ili ponavljanje testiranja na seksualno prenosive bolesti.

Samopovređivanje
vidljivi znaci samopovređivanja, kao što su posjekotine ili ožiljci.

SUMNJIVE VEZE I KONTAKT SA NASILNIM GRUPAMA:

Interakcija sa nasilnim grupama
dijete koje se povezuje sa nasilnim, problematičnim ili rizičnim grupama.

Partner koji je znatno stariji od djeteta
dijete koje ima partnera znatno starijeg od sebe.

PSIHOLOŠKE PROMJENE:

Smanjeno samopouzdanje
dijete koje se povlači, pokazuje nisko s
amopoštovanje ili osjeća sram.

Problemi sa ishranom
problemi sa hranom, poput prekomjernog
jedenja ili potpuno izbjegavanje hrane.

Suicidne misli
misli ili izrazi o samoubistvu ili smrti.

Depresija i anksioznost
osjećaj tuge, gubitak interesa za aktivnosti koje su ranije
bile zabavne, prekomjerna zabrinutost i strahovi.

Problemi sa spavanjem
nesanica, noćne more ili strah od spavanja.

Poteškoće u učenju
nagli pad akademskog uspjeha, problemi u koncentraciji
ili zadržavanju informacija.

PROMJENE U PONAŠANJU:

Izostanci iz škole
česta izostajanja iz škole ili čak izbacivanje
zbog problema u ponašanju.

Problemi sa ponašanjem u školi
agresija, neslaganje sa autoritetima, nepoštovanje pravila.

Izolacija od prijatelja i porodice
smanjenje društvenih kontakata, povlačenje iz odnosa sa prijateljima, članovima porodice ili poznatim osobama.

Kretanje sa nepoznatim osobama
dijete koje se upušta u kontakte sa strancima ili pokazuje
interesovanje za odrasle osobe koji nisu poznati porodici.

Noćenje van kuće
često noćenje izvan kuće ili na nepoznatim mjestima bez objašnjenja.

Seksualizovano ponašanje ili odjeća
nošenje provokativne odjeće, ponašanje koje je nesrazmjerno
uzrastu ili seksualizovani komentari.

Pristajanje na sumnjive poklone ili usluge
primanje poklona ili novca od nepoznatih osoba.

Nespecifične stvari u vlasništvu djeteta
pronalaženje nepoznatih ili sumnjivih predmeta kod djeteta, kao
što su novac, mobilni telefoni, alkohol ili droga.

PREPORUKE ZA KOMUNIKACIJU SA DJETETOM:

- ▶ Ostanite smireni i dostupni. Nemojte izbjegavati razgovor sa djetetom. Pružite mu siguran prostor za razgovor, gdje će se osjećati sigurno.
- ▶ Postavite ravnopravan odnos. Stvorite atmosferu međusobnog povjerenja i ravnopravnosti. Budite podrška – prvo recite djetetu da mu vjerujete.
- ▶ Smirite dijete. Ne obećavajte djetetu nešto što ne možete ispuniti. Budite iskreni i jasni u komunikaciji.
- ▶ Podjela informacija. Objasnite djetetu da ćete biti u obavezi da podijelite dio informacija sa nadležnim organima, kako biste osigurali njegovu sigurnost.
- ▶ Nemojte povećavati stres djetetu. Nemojte optuživati dijete i nemojte ocjenjivati njegovo ponašanje. Trudite se da ne izazovete dodatnu traumu kroz predrasude ili nepažljive komentare.
- ▶ Poštujte osjećanja djeteta. Važno je da dijete ima poštovanje prema svojim mislima i osjećanjima. Ohrabrite ga da se osjeća sigurno i uvjerite ga da nije krivo za ono što mu se dogodilo.
- ▶ Nemojte forsirati razgovor. Ne prisiljavajte dijete da razgovara sa osobama u koje nema povjerenja.
- ▶ Ohrabrite dijete. Objasnite mu/joj i uvjerite ga/je da nije krivo za ono što se desilo.

VAŽNO:

Vaš cilj nije da sudite šta se tačno desilo, već da stvorite sigurnu, podržavajuću atmosferu u kojoj će dijete moći da podijeli svoje iskustvo sa stručnjakom.

Ako postoji neposredna opasnost od seksualnog nasilja ili eksploatacije djeteta (uključujući online nasilje) obratite se na sledeće brojeve telefona:

Nacionalna SOS dječja linija	116 111
Policija	112
Ombudsman:	+382 20 241 642
Nacionalni CERT	https://www.cert.rs/rs/cesto-postavljana-pitanja.html
Mjesno nadležan	Centar za socijalni rad

CNR

www.coe.int

Savjet Evrope je vodeća organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 46 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Savjeta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

 **Safe
Online**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE